

PROLOGI

ISTUN RUOKAPÖYDÄN PÄÄSSÄ kotonani Houstonissa. Olemme lopettelemassa yhteistä ateriaa: pitkäaikainen naisystäväni Amiko, tyttäreni Samantha ja Charlotte, kaksosveljeni Mark, hänen vaimonsa Gabby ja tyttärensä Claudia sekä isämme Richie. Ei siinä sinänsä ole mitään kummallista; monet istuvat rakkaidensa keskellä aterioimassa päivittäin. Itse olen uneksunut tästä hetkestä melkein kokonaisen vuoden. Olen kuvitellut tämän aterian mielessäni niin monta kertaa, että nyt kun todella olen tässä, tuntuu aivan epätodelliselta. Läheisten kasvot pitkästä aikaa, puheensorina, aterimien kilahtelu, viinin solina laseihin – kaikki se on minulle vierasta. Jopa painovoima, joka pitelee minua tuolissa, tuntuu vieraalta, ja joka kerta kun asetan lasin tai haarukan pöydälle, etsin tarranauhan tai ilmastointiteipin palasta, joka pitäisi sen paikoillaan. Olen ollut Maassa neljäkymmentäkahdeksan tuntia.

Työnnän tuolini kauemmas ja ponnistelen jaloilleni kuin vanhus upottavasta nojatuolista.

”Nyt on noustava, tai kohta en jaksa kantaa vatsaani”, ilmoitan. Kaikki nauravat ja kehottavat minua lepäämään vähän aterian päätteeksi. Teen matkaa makuuhuoneeseen: tuolista sänkyyn on noin kaksikymmentä askelta. Kolmannella askelella lattia notkahtaa, ja törmään kukkaruukkuun. Ei se tietenkään lattiasta johdu – tasapainoelimeni vain yrittävät sopeutua Maan painovoimaan. Totuttelen taas kävelemään.

”Ensimmäinen kerta, kun näen sinun kompuroivan”, Mark sanoo. ”Pärjää oikein mukavasti.” Hän tietää omasta kokemuksesta, millaiselta tuntuu palata avaruusmatkan jälkeen Maan painovoimaan. Kun kävelen Samantha’n ohi, lasken käden hänen olalleen, ja hän hymyilee minulle.

Selviän kammelluksitta makuuhuoneeseen ja suljen oven. Joka paikkaa kolottaa. Niveleni ja lihakseni valittavat musertavan massani alla. Lisäksi voin huonosti, vaikken ole vielä oksentanut. Riisun vaatteet ja käyn vuoteeseen, nautin lakanoiden tunnusta ihollani, peiton hienoisesta painosta, pehmeästä tyyntästä pääni alla. Tätä kaikkea minä olen kaivannut. Kuulen oven takaa hiljaista puheensorinaa, perheeni äänet, joita olen vuoden ajan kuullut vain rätisevän satelliittiyhteyden kautta. Ajelehdin uneen kuunnellen rakkaideni puhetta ja naurua.

Valo havahduttaa minut: onko jo aamu? Ei, Amiko on vasta tulossa nukkumaan. Olen siis nukkunut vain muutaman tunnin. Oloni on sekava. Ponnistelen herätäkseni edes sen verran, että pystyisin liikkumaan ja kertomaan hänelle, miten huono olo minulla on. Voin todella kurjasti, tuntuu kuumeiselta ja kivut ovat pahentuneet. Ei minusta edellisen avaruusmatkan jälkeen tuntunut tältä. Tämä on paljon, paljon pahempaa.

”Amiko”, onnistun lopulta sanomaan.

Hän hätäntyy jo siitä, miltä kuulostan.

”Mikä on?” Hän koskettaa käsivarttani, sitten otsaani. Hänen ihonsa tuntuu jääkylmältä, mutta se johtuu siitä, että omani on niin kuuma.

”Huono olo”, sanon.

Olen ollut avaruudessa neljä kertaa. Amiko oli suurin tukeni jo edellisen matkan aikana, kun vietin avaruusasemalla 159 vuorokautta vuosina 2010–2011. Silloinkin kehoni reagoi paluuseen, mutta se ei ollut mitään tähän verrattuna.

Ponnistaudun liikkeelle. Pääsen vuoteen reunalle ja saan jalat lattiaan. Nousen istumaan. Ja seisomaan. Kaiken aikaa tuntuu

kuin pinnistelin juoksuhiiekassa. Jalkoja kivittää, kun viimein olen tolpillani, ja veri pakkautuu ikävästi alaraajoihin. Se tuntuu samalta kuin päässä tuntuu käsinseisonnassa, mutta päinvastoin. Tunnen, miten jalkojeni kudokset turpoavat. Laahustan kylpyhuoneeseen siirtäen vaivalloisesti painoa jalalta toiselle. Vasen. Oikea. Vasen. Oikea.

Pääsen perille, sytytän valot ja katson jalkojani. Ne ovat turvonnetut omituisen näköisiksi patukoiksi. Eivät ne näytä jaloilta lainkaan.

”Voihan paska”, sanon. ”Amiko, tulehan katsomaan.”

Hän kyykistyy ja puristaa nilkkaani kuin vesi-ilmapalloa. Hän vilkaisee minua kulmat kurtussa. ”En edes tunne luuta”, hän sanoo.

”Ihoa polttelee”, vastaan hänelle. Amiko tutkii minua huolissaan. Selkäni on omituisen ihottuman peitossa, samoin takareidet, niska ja takaraivo – kohdat, jotka painuivat vuoteeseen. Tunnen Amikon viileät kädet kuumoittavalla ihollani. ”Näyttää allergiselta ihottumalta”, hän sanoo. ”Nokkosrokolta.”

Käyn vessassa ja laahustan takaisin vuoteeseen. Mietin, mitä tässä kannattaisi tehdä. Tavallisesti lähtisin ensiapuun, jos heräisin tässä kunnossa, mutta kenelläkään koko sairaalassa ei ole kokemusta oireista, joita astronautti saa palattuuaan vuoden mittaiselta avaruuslennolta. Ryömin takaisin vuoteeseen ja yritän löytää asennon, jossa kihelmöivä ihoni ei kosketa lakanoita. Kuulen Amikon kaivelevan lääkekaappia. Hän tuo minulle kaksi ibuprofeenia ja lasillisen vettä. Kun hän asettuu viereeni, kuulen jokaisesta liikkeestä ja henkäyksestä, miten huolissaan hän on. Me molemmat tiesimme riskit. Ja elettyämme kuusi vuotta yhdessä ymmärrän häntä täydellisesti ilman sanojakin.

Kun yritän nukahtaa tahdonvoimalla, mietin kärsiikö myös ystäväni Mihail Kornijenکو turvonneista jaloista ja kutisevasta ihottumasta. Miša on nyt kotonaan Moskovassa vietettyään kansani avaruudessa melkein vuoden. Luultavasti kärsii. Juuri tämän

vuoksi minä loppujen lopuksi tarjouduin tehtävään: jotta saisimme selville, kuinka ihmiskeho reagoi pitkään avaruuslentoon. Mišaa ja minua tullaan tutkimaan koko loppuelämämme ajan ja vielä sen jälkeenkin. Avaruusjärjestöt eivät pysty lähettämään ihmistä kauemmas avaruuteen, esimerkiksi Marsin kaltaisiin kohteisiin, ennen kuin saamme lisää tietoa ja osaamme vahvistaa avaruusmatkailun heikointa lenkkiä: ihmisen kehoa ja mieltä. Minulta kysytään usein, miksi tarjouduin tehtävään, vaikka tiesin riskit – laukaisuun liittyvät vaarat, avaruuskävelyn ja Maahan paluun vaarat, kaikki ne riskit, jotka olivat läsnä joka hetki kun asuin metallisessa säiliössä ja kiersin Maata sen mukana lähes 30 000 kilometrin tuntinopeudella. Osaan kyllä vastata tähän kysymykseen, mutta en ole itse aivan tyytyväinen vastauksiini. Mikään niistä ei ole täysin tyhjentävä.

Lapsena minulla oli outo toistuva kuvitelma. Näin itseni niin pienessä tilassa, että mahduin juuri ja juuri makuulle. Kippurassa maatessani tiesin, että olisin siellä pitkään. En päässyt pois, mutta se ei haitannut – minulla oli kaikki, mitä tarvitsin. Jokin siinä ahtaassa paikassa vetosi minuun, sillä tunsin tekeväni jotain merkittävää vain elämällä siellä. Tunsin kuuluvani sinne.

Eräänä yönä kun olin viiden vanha, vanhempani herättivät minut ja Markin ja veivät meidät olohuoneeseen samean harmaan tv-ruudun eteen. He selittivät, että ihminen käveli parhaillaan Kuussa. Muistan Neil Armstrongin rätisevän äänen. Yritin sulatella sitä käsittämätöntä väitettä, että hän oli tuolla New Jerseyyn kesäisellä taivaalla, tuon hehkuvan kiekon päällä, joka näkyi ikkunasta. Kuukävelyn näkeminen jätti minulle kummallisen toistuvan painajaisen: näin unta, että valmistauduin lähtemään raketilla kohti Kuuta, mutta sen sijaan että olisin istunut turvalisesti tuolissa raketin sisällä, minut oli sidottu sen terävään kärkeen. Selkäni oli vasten sen nokkaa, ja kasvoni olivat kohti taivasta. Kuun kraatterit kumottivat uhkaavasti ylläni, kun kuuntelin

lähtölaskentaa. Tiesin, etten mitenkään selviäisi laukaisusta hengissä. Heräsin aina hikisenä ja kauhuissani juuri ennen kuin raketti ampaisi avaruuteen.

Lapsena tein kaikkea mahdollista uhkarohkeaa – en tyhmyyt-
täni, vaan koska kaikki muu oli tylsää. Löin muiden poikien
kanssa vetoa ja heittäydyin, ryömin, luistelin, liu’uin, uin ja kaa-
duin, joskus henkeni uhalla. Kuusivuotiaasta saakka kiipesin
Markin kanssa rännejä pitkin katolle ja vilkutin vanhemmillem-
me alas maahan kahden tai kolmen kerroksen korkeudesta. En
osannut elää uhmaamatta vaaroja. Kaikki turvallinen ja tuttu
tuntui vain ajantuhlaukselta. En voinut käsittää, miten joku muu
ikäiseni pystyi istumaan aloillaan ja vain hengittämään ja räpyt-
tämään silmiään koko koulupäivän ajan – että joku muu pystyi
vastustamaan halua juosta ulkona, lähteä tutkimusmatkalle,
tehdä jotain aivan uutta, antautua vaaroihin. Mitä sellaisen hen-
kilön päässä liikkui? Miten luokkahuoneessa voisi oppia mitään,
mikä vetäisi vertoja sille painottomuuden tunteelle, kun viilettää
pyörällä holtittomasti mäkeä alas?

Olin surkea oppilas. Tuijotin kaiken aikaa ulos ikkunasta tai
vahdin kelloa silmä kovana, kunnes tunti päättyi. Opettajani
mulkoilivat minua, rankkaisivat minua ja lopulta – ainakin jotkut
heistä – jättivät minut omaan rauhaani. Vanhempani, poliisi-isä
ja sihteeriäiti, yrittivät turhaan pitää minut ja veljeni kurissa.
Kumpikaan meistä ei kuunnellut heitä. Olimme suuren osan
ajasta kahdestaan – koulun jälkeen, kun vanhempamme olivat
vielä töissä, ja viikonloppuaamuisin, kun he nukkuivat pois kra-
pulaansa. Saimme vapaasti tehdä mitä halusimme, ja me halu-
simme tehdä kaikenlaista uhkarohkeaa.

Vasta vähän vanhempana löysin itsestäni sellaisia taitoja, joita
aikuisetkin arvostivat: työskentelin ambulanssin ensihoito-
yksikössä. Kun opiskelin ensihoitajaksi, huomasin itsekin pysty-
väni istumaan paikoillani ja opiskелеmaan. Aloitin vapaaehtoisena,
mutta muutamassa vuodessa saavutin vakituisen työpaikan. Ajoin

ambulanssilla öisin tietämättä koskaan, mitä eteen tulisi seuraavaksi – ampumahaavoja, sydänkohtauksia, luunmurtumia. Yhden kerran olin mukana synnytyksessä kaupungin vuokrakasarmeissa. Tuore äiti makasi likaisissa lakanoissa rähjäntyneellä vuoteella, ja huoneen valaisi paljas hehkulamppu. Tiskipöytä oli täynnä likaisia astioita, eikä ilmastoinnista ollut tietoakaan. Sydämeni jyskytti, kun kävelin tilanteeseen, joka saattaisi olla vaarallinen, ja jouduin toimimaan älyni varassa. Tunne oli humalluttava. Kai-ken aikaa oli kyse elämästä ja kuolemasta, eikä minun tarvinnut tyytyä tylsiin ja mielestäni täysin tarpeettomiin kouluaineisiin. Aamuisin ajoin usein suoraan kotiin ja kävin nukkumaan sen sijaan että olisin mennyt kouluun.

Onnistuin selvittämään kouluni loppuun luokan kehnoimpien oppilaiden joukossa. Menin ainoaan yliopistoon, johon pääsin (enkä siihen, johon olin ajatellut pyrkiä – niin vähän minua kiinnosti). En ollut yhtään aikaisempaa innostuneempi opiskelemisesta, ja aloin jo olla liian vanha hyppimään alas korkeista paikoista ihan vain hivin vuoksi. Fyysisten vaarojen uhmaaminen jäi, ja tilalle tuli bilettäminen, mutta siitä en saanut yhtä paljon iloa. Kun minulta kysyttiin urasuunnitelmistani, vastasin haluavani lääkäriksi. Valitsin kursseja ammatillisten haaveideni mukaan, mutta ensimmäisenä vuonna reputin ne kaikki. Tiesin itsekin vain kuluttavani aikaa ja odottavani sitä, että minun käskettäisiin keksiä jotain muuta tekemistä. Eikä minulla ollut aavistustakaan, mitä se voisi olla.

Yhtenä päivänä olin ostamassa itselleni jotain välipalaa kampuksen kirjakaupasta, kun katseeni osui kirjatelineeseen. Erään kirjan kannessa luki *Valiojoukko (The Right Stuff)*, ja kirjaimet näyttivät ikään kuin kurkottavan voimakkaasti kohti tulevaisuutta. En ollut kovin innokas lukija – kun koulussa tuli vastaan lukutehtäviä, selailin vain kirjat läpi lopen pitkästyneenä. Joskus luin juoniselostuksia ja sain selville tarpeeksi läpäistäkseni kokeen, joskus en. En ollut lukenut elämäni aikana montakaan

kirjaa omasta halustani. Jostain syystä tämä kirja kuitenkin veti minua puoleensa.

Avasin kannen, ja heti ensimmäinen virke kiskaisi minut Jacksonvilleen Floridaan, keskelle bensankäryistä asevoimien lentokenttää, jolla nuori koelentäjä oli juuri kuollut ja palanut tunnistamattomaksi. Hän oli törmännyt lentokoneella puuhun, ja se oli ”halkaissut hänen päänsä kuin melonin”. En ollut koskaan lukenut mitään niin vangitsevaa. Siinä oli jotain hyvin tuttua, mutta en osannut sanoa mitä.

Ostin kirjan, ja lopun päivää makasin petaamattomalla sängylläni asuntolassa lukemassa Tom Wolfen ylienergisiä, hypnoottisia virkkeitä sydän tykyttäen ja korvat soiden. Jäin koukkuun tarinaan laivaston koelentäjistä, nuorista hurjapäistä, jotka syöksivät ilmaan lentotukialukselta, testasivat arvaamattomia lentokoneita, ryyppäsivät rankasti ja ylipäätään elivät kuin pirulaiset.

Kyse näytti (kaikessa pyhässä veljeydessään) olevan siitä, että joku panee henkensä vaakalaudalle, singahtaa laitteellaan pilvien poikki ja sitten laskeutuu sillä viime hetkellä hyödyn-tään tarmoaan, kokemustaan, kanttiaan ja jokaista refleksiään – ja nousee taas uudelleen ilmaan seuraavana päivänä, ja sitä seuraavana, joka päivä, loputtomiin – ja tekee sen loppujen lopuksi vain siksi, että hän sillä tavalla pystyy palvelemaan tuhansia ihmisiä, kansaa, ihmiskuntaa, Jumalaa.

Tämä ei ollut pelkkä seikkailukertomus, vaan muistutti enemmän elämänsuunnitelmaa. Nämä nuorukaiset, jotka lensivät laivaston lentokoneilla, tekivät todellista työtä todellisessa maailmassa. Osasta tuli astronautteja, ja sekin oli todellinen työ. Ymmärsin toki, että sellaisiin töihin oli vaikea päästä, mutta jotkut niihin kuitenkin pääsivät. Se oli mahdollista. Minua ei vetänyt niinkään puoleensa ajatus ”valiojoukosta” – muutamasta harvasta rohkeasta yksilöstä – vaan ajatus äärimmäisen vaarallisesta

työstä, jota jotkut tekevät henkensä uhalla ja josta he selviävät hengissä. Se vaikutti samanlaiselta kuin yö ambulanssissa, mutta valon nopeudella. Aikuiset, jotka rohkaisivat minua jatkamaan kohti lääkärin opintoja, kuvittelivat että minua kiehtoi verenpaineen mittaaminen, murtuneiden luiden lastoittaminen ja ihmisten auttaminen. Mutta minä hain ambulanssista jännitystä, vaikeita tilanteita, tuntematonta, vaaraa. Tästä romaanista löysin jotain sellaista, mitä en uskonut koskaan löytäväni: päämäärän. Suljin kirjan myöhään yöllä muuttuneena miehenä.

Tulevina vuosikymmeninä minulta kysyttäisiin lukemattomia kertoja, mistä astronautin urani sai alkusysäyksensä, ja minä kertoisin, miten näin ensimmäisen kuukävelyn tai ensimmäisen avaruussukkulan lähtölaukaisun. Se olisi osittain tottakin. Sen sijaan en ole koskaan kertonut tarinaa kahdeksantoistavuotiaasta pojasta, joka ahtaassa asuntolakämpässään lumoutuu kauan sitten kuolleiden lentäjien tarinasta. Ja kuitenkin se oli se oikea alku.

Kun paljon myöhemmin pääsin astronauttikoulutukseen, huomasin että monella kurssikaverillani oli samanlaisia muistoja yöstä, jolloin sai mennä keskellä yötä pyjamassa katsomaan ihmisen laskeutumista Kuun kamaralle. Moni heistä oli päättänyt siinä ja silloin pääsevänsä vielä jonain päivänä itsekkin avaruuteen. Siihen aikaan luvattiin, että amerikkalaiset laskeutuisivat Marsin pinnalle vuonna 1975, jolloin minä olisin yksitoista. Kaikkihan oli meille nyt mahdollista, kun olimme saaneet astronauttimme Kuuhun. Sitten NASA menetti suuren osan rahoituksestaan, ja haaveemme pantiin jäihin vuosikymmeniksi. Silti astronauttikurssilleni kerrottiin, että me olisimme ensimmäiset ihmiset Marsissa, ja me uskoimme siihen niin vahvasti, että teetätimme takkeihimme kurssimerkin, jossa pieni punainen planeetta kohoaa Kuun ja Maan ylle. Sen jälkeen NASA on ollut mukana rakentamassa Kansainvälistä avaruusasemaa, ISS:ää (International Space Station). Se on ollut vaikeampi prosessi kuin

mikään muu ihmiskunnan historiassa, mutta matka Marsiin tulee olemaan vielä sitäkin vaikeampi. Olen viettänyt avaruudessa vuoden – pitempään kuin matka Marsiin kestäisi – jotta saisimme vastauksia siihen, miten matkasta voisi selvitä.

Sama taipumus ottaa riskejä elää minussa edelleen. Lapsuuteni muistoihin liittyy haave fysiikan lakien hallitsemisesta, yhä ylemmäs yltämisestä, painovoiman uhmaamisesta. Astronautin sellaiset muistot saavat toisaalta levottomaksi, toisaalta hyvin levolliseksi. Aina kun olen katsonut vaaraa silmästä silmään, olen selvinnyt hengissä. Aina kun olen joutunut pinteeseen, olen päässyt ehjin nahoin pois.

Vuoden mittaisella komennuksellani mietin useasti sitä, miten paljon *Valiojoukko* on minulle merkinnyt, joten päätin soittaa Tom Wolfelle. Ajattelin, että hänestä olisi ehkä mukavaa saada puhelu avaruudesta. Puhuimme niitä näitä, ja lopuksi kysyin häneltä, miten hän kirjoittaa kirjansa ja miten voisin itse pukea kokemukseni sanoiksi.

”Aloita alusta”, hän vastasi, ja niin aion tehdä.